

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень 2021 року

ЗМІСТ

1. Спори, що виникають із спадкових правовідносин	4
1.1. Сама лише реєстрація місця проживання особи разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини відповідно до частини третьої статті 1268 ЦК України не свідчить про своєчасність прийняття спадщини	4
1.2. Визначаючи, чи є особа з інвалідністю з дитинства такою, що має право на обов'язкову частку у спадковому майні, необхідно враховувати не лише факт установлення інвалідності, а й момент її набуття цією особою, а саме з дитинства (тобто до досягнення 18 -річного віку)	5
1.3. Якщо спадщина відкрилася, проте не була ніким зі спадкоємців прийнята до 01 липня 2003 року, то підлягають застосуванню положення частини першої статті 555 ЦК УРСР, якщо після 01 липня 2003 року – положення статті 1277 ЦК України	6
2. Спори, що виникають із трудових правовідносин	8
2.1. Офіційні відомості Пенсійного фонду України щодо розміру заробітної плати за формою ОК-5 стосовно працівника підтверджують лише його страховий стаж та не можуть бути прийняті судом як належні докази щодо розміру заробітної плати та розміру заборгованості по ній	8
3. Спори, що виникають із сімейних правовідносин	9
3.1. Факт народження у платника аліментів дитини у іншому шлюбі, без належних та допустимих доказів погіршення його матеріального стану, не є безумовною підставою для зменшення розміру аліментів	9
4. Спори, що виникають із виконання чи невиконання договірних зобов'язань	11
4.1. Особа, яка має боргову розписку без зазначення в ній даних про позикодавця, вважається позикодавцем при відсутності належних і допустимих доказів, що спростовують зміст боргового документа, або наявності доказів неправомірного заволодіння ним. Наявність оригіналу боргової розписки у позикодавця свідчить, що зобов'язання за договором позики не виконане	11
4.2. До обставин, які дозволяють кваліфікувати договори купівлі-продажу транспортних засобів як фраздаторні, належать: момент вчинення договорів; контрагент, з яким боржник вчинив оспорювані договори; ціна; боржник, який діє очевидно недобросовісно та зловживає правами	12
4.3. Відповідальність туроператора настає у разі встановлення факту незабезпечення або несвоєчасного забезпечення туристів обумовленими договором послугами. У правовідносинах, пов'язаних з перевезеннями, туроператор виступає посередником між туристом та перевізником, а компенсаційні виплати за скасування рейсів можуть бути здійснені лише перевізником за наявності обставин, що зумовили зміни у розкладі перевезень	14

5. Спори, пов'язані із застосуванням Закону України «Про захист прав споживачів»	16
5.1. Дія норми частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» (щодо стягнення пені) не застосовується до правовідносин, що виникли у зв'язку зі сплатою членами кооперативу пайових внесків відповідно до договору та статуту кооперативу	16
5.2. Договір про послуги з будівництва житла, укладений між будівельною компанією (виробником) і споживачем (замовником будівництва), є змішаним, містить елементи також договору підряду, тому до спірних правовідносин підлягають застосуванню норми Закону України «Про захист прав споживачів» щодо стягнення пені	17
6. Спори, що виникають із виконання судових рішень	19
6.1. Поділ подружжям іпотечного майна після звернення стягнення на таке майно не виключає заміну боржника (залучення іншого з подружжя, частка якого була виділена за рішенням суду) у виконавчому провадженні з виконання рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки	19
6.2. Відсутність у виконавчому документі окремих відомостей про особу боржника не є безумовною підставою для повернення виконавчих документів без прийняття до виконання	20
7. Питання процесуального права	22
7.1. Дія пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України (щодо залишення позову без розгляду) не поширюється на випадок неявки позивача у підготовче засідання	22
7.2. Справа з вимогою немайнового характеру не може розглядатися апеляційним судом без повідомлення учасників справи – в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами	23
7.3. Боржник під час примусового виконання судового рішення не може пред'являти позов про зняття арешту з майна, оскільки має право на оскарження дій державного виконавця в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України. Якщо суд помилково прийняв позов до розгляду, під час судового розгляду він має закрити провадження у справі з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 255 ЦПК України	25
7.4. Виписки за банківськими картковими рахунками можуть бути належними доказами заборгованості за кредитними договорами	26
7.5. Факт проживання особи в іншій країні та заборона в'їзду на територію України сам по собі не свідчить про наявність об'єктивних, непереборних перешкод для звернення до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, оскільки таке звернення можливе через інші засоби зв'язку або участь у справі іншої особи, уповноваженої діяти від її імені	28

1. Спори, що виникають із спадкових правовідносин

1.1. Сама лише реєстрація місця проживання особи разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини відповідно до частини третьої статті 1268 ЦК України не свідчить про своєчасність прийняття спадщини

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_3 про визнання права власності на частку нерухомого майна у порядку спадкування за законом.

Суд установив, що за час перебування у шлюбі мати позивача ОСОБА_4 та відповідач отримали квартиру, де був також зареєстрований і ОСОБА_1. Після смерті ОСОБА_4 у квартирі постійно проживає ОСОБА_3.

Суд першої інстанції задовольнив позов у зв'язку з тим, що ОСОБА_1 є спадкоємцем першої черги за законом, із заявою про відмову від прийняття спадщини не звертався і позбавлений можливості отримати у нотаріуса свідоцтво на право власності на спадкове майно через відсутність правовстановлюючого документа на квартиру, в якій він був зареєстрований.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову, оскільки ОСОБА_1 не проживав постійно зі своєю матір'ю на час відкриття спадщини.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Згідно з частиною першою статті 1269 ЦК України спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування заяву про прийняття спадщини. Даною статтею унормовано, що у випадку, коли особа постійно не проживає із спадкодавцем, єдиним виявом бажання прийняти спадщину є подана нотаріусу заява.

Постановою приватного нотаріуса відмовлено ОСОБА_1 у видачі свідоцтва про право на спадщину за законом та зазначено, що за умови відсутності відповідної заяви нотаріус не має змоги видати на ім'я померлої свідоцтво про право власності на частку в спільному майні подружжя, тому на теперішній час відсутній документ, що посвідчує право власності на майно, яке належить спадкодавцю.

Суд апеляційної інстанції правильно врахував, що рішенням суду першої інстанції, яке набрало законної сили, ОСОБА_1 визнано, таким, що втратив право користування спірною квартирою. Цим рішенням встановлено, що ОСОБА_1 у спірній квартирі зареєстрований, проте не проживав без поважних причин, його особисті речі у квартирі відсутні.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позову ОСОБА_1, суд апеляційної інстанції правильно виходив із того, що позивач у спірній квартирі був зареєстрований, однак не проживав на час відкриття спадщини після смерті матері, а сама по собі реєстрація місця проживання разом

зі спадкодавцем на час відкриття спадщини відповідно до частини третьої статті 1268 ЦК України не свідчить про своєчасність прийняття спадщини, тому позивач як спадкоємець не прийняв своєчасно спадщину, що відкрилась після смерті його матері ОСОБА_4, та, відповідно, не набув права на спадкове майно.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 937/10434/19-ц (провадження № 61-3620св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97034685>

1.2. Визначаючи, чи є особа з інвалідністю з дитинства такою, що має право на обов'язкову частку у спадковому майні, необхідно враховувати не лише факт установлення інвалідності, а й момент її набуття цією особою, а саме з дитинства (тобто до досягнення 18-річного віку)

26 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2, треті особи: приватні нотаріуси, про визнання заповіту недійсним, визнання права власності на обов'язкову частку у спадковому майні, видачу свідоцтва про право власності на спадщину за законом, відшкодування моральної шкоди.

Суд установив, що позивач є особою з інвалідністю з дитинства, дочкою померлого ОСОБА_4. За життя ОСОБА_4 склав заповіт, за умовами якого все своє майно, зокрема квартиру він заповів своєму братові ОСОБА_2. Сторони подали приватному нотаріусу заяви про прийняття спадщини за заповітом після смерті ОСОБА_4.

Справа судами розглядалася неодноразово.

Рішенням місцевого суду позов задоволено частково: визнано за ОСОБА_1 право власності на 1/2 частину квартири як обов'язкову частку у спадщині після смерті батька ОСОБА_4. Рішенням апеляційного суду в серпні 2015 року рішення суду першої інстанції в частині задоволених вимог скасовано та ухвалено в цій частині рішення про відмову в позові. Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у березні 2016 року рішення судів попередніх інстанцій скасовано в частині вирішення позовних вимог про визнання права власності на обов'язкову частку у спадковому майні, справу в цій частині передано на новий розгляд до суду першої інстанції.

Рішенням місцевого суду, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні позову відмовлено. На обґрунтування своїх рішень суди зазначали, що встановлення позивачу другої групи інвалідності з причиною «інвалід дитинства» з необхідністю повторного проведення огляду, вже після смерті спадкодавця, на переконання суду апеляційної інстанції, не є підставою для визнання її непрацездатною на момент смерті ОСОБА_4.

Верховний Суд з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій не погодився з огляду на таке.

Визначаючи, чи є особа з інвалідністю з дитинства такою, яка має право на обов'язкову частку у спадковому майні, необхідно враховувати не сам лише факт установлення особі інвалідності уповноваженим державним органом, а момент її настання, оскільки чинне законодавство пов'язує набуття особою інвалідності з дитинства не з відповідним висновком такого компетентного органу, а зі стійким розладом функцій організму особи, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності.

Верховний Суд врахував, що на момент відкриття спадщини заявник була повнолітньою, їй виповнилося 28 років, а тому МСЕК, встановивши, що причиною інвалідності ОСОБА_1 є інвалідність, причини якої настали саме у її дитинстві (тобто до досягнення 18-річного віку), підтвердили, що на момент відкриття спадщини вона вже була особою з інвалідністю з дитинства, а отже, була непрацездатною особою. Наведене свідчить про абсолютну відсутність підстав стверджувати, що заявник не має права на обов'язкову частку у спадковому майні.

Постановою Верховного Суду від 26 травня 2021 року рішення Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 20 лютого 2019 року та постанову Волинського апеляційного суду від 23 травня 2019 року скасовано, ухвалено нове рішення, яким визнано за ОСОБА_1 право на обов'язкову частку у спадковому майні після смерті ОСОБА_4, визнано за нею право власності на 1/2 частку квартири.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 травня 2021 року у справі № 159/4322/14-ц (провадження № 61-12870св19) можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97429139>

1.3. Якщо спадщина відкрилася, проте не була ніким зі спадкоємців прийнята до 01 липня 2003 року, то підлягають застосуванню положення частини першої статті 555 ЦК УРСР, якщо після 01 липня 2003 року – положення статті 1277 ЦК України

24 травня 2021 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за заявою Волочиської міської об'єднаної територіальної громади в особі Волочиської міської ради (далі – Волочиська міська ОТГ), заінтересовані особи: Державна фіскальна служба України Головного управління Державної фіскальної служби у Хмельницькій області, Волочиська районна державна адміністрація, про визнання спадщини відумерлою та передачу нерухомого майна в комунальну власність.

Суд установив, що після смерті ОСОБА_1, яка померла на території Російської Федерації, відкрилася спадщина, що складалася з права на земельну частку (пай), розташовану на території України. Спадкоємцем після смерті ОСОБА_1 є її онука ОСОБА_2, яка мешкає на території Російської Федерації. У встановлений законом строк для прийняття спадщини онука або будь-які інші особи в управління або володіння спадковим майном після смерті ОСОБА_1 не вступали.

Державний акт на право власності на земельну ділянку взамін сертифіката, який був виданий ОСОБА_1 відповідно до розпорядження райдержадміністрації, померлій за життя не видавався. На час розгляду справи земельною часткою (паєм), яка належала ОСОБА_1, користується ПП «Аграрна компанія 2004».

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні заяви відмовлено. Постанову апеляційного суду мотивовано тим, що спадщина на земельну частку (пай) відкрилася в період дії ЦК УРСР 1963 року, тому суд першої інстанції зробив правильний висновок, що до спірних правовідносин необхідно застосовувати положення ЦК УРСР, який не передбачав можливість набуття органами місцевого самоврядування права на спадкове майно в порядку визнання спадщини відумерлою.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій з огляду на таке.

Відкриттям спадщини є настання певних юридичних фактів, що зумовлюють виникнення спадкових правовідносин. При цьому як юридичний факт відкриття спадщини характеризується двома параметрами: 1) часом відкриття; 2) місцем відкриття. Час відкриття спадщини має важливе значення, оскільки на час відкриття спадщини визначаються, зокрема: склад спадщини; коло спадкоємців; матеріальний закон, який буде застосовуватись до спадкових відносин.

За загальним правилом дія актів цивільного законодавства в часі має футороспективний характер, тобто спрямована на майбутнє. У зв'язку з чим законодавець передбачає, що акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності. Проте із загального правила про застосування актів цивільного законодавства є виняток.

У ЦК УРСР законодавець, на відміну від ЦК України та існування конструкції «відумерлої спадщини», передбачав автоматичний перехід спадщини за правом спадкоємства до держави. Будь-яких дій щодо прийняття спадщини держава не здійснювала. Держава при існуванні юридичних фактів, визначених пунктами 1 – 5 частини першої статті 555 ЦК УРСР, завжди приймала спадщину і не могла від неї відмовитися. Оскільки держава не мала права відмовитися від прийняття спадщини, то у випадку, коли спадкоємці за законом або за заповітом не прийняли спадщину або відмовилися від спадщини, спадщина вважалася прийнятою державою. З урахуванням того, що в частині першій статті 555 ЦК УРСР закріплювався автоматичний перехід спадщини до держави та існував строк шість місяців для прийняття спадщини іншими спадкоємцями, то абзац 2 пункту 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України може застосовуватися тільки, якщо спадщина відкрилась після 1 липня 2003 року, проте не була прийнята ніким зі спадкоємців, що мали право спадкування відповідно до норм ЦК УРСР. Тому однорічний строк, який встановлений частиною другою статті 1277 ЦК України та в абзаці 2 пункту 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України, може підлягати обчисленню, починаючи не раніше 1 липня 2003 року.

У справі, що переглядалася, суди встановили, що спадщина після смерті ОСОБА_1 відкрилася у 1996 році.

За таких обставин суди дійшли обґрунтованих висновків про те, що до спірних відносин підлягають застосуванню норми матеріального закону, чинного на час відкриття спадщини, а саме ЦК УРСР, яким не передбачалась можливість визнання спадщини відумерлою, оскільки після смерті спадкодавця протягом шестимісячного строку для прийняття спадщини ніхто спадщину не прийняв, то відповідно до статті 555 ЦК УРСР спадкове майно за правом спадкоємства перейшло до держави. Тому суди правильно відмовили у задоволенні заяви.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 травня 2021 року у справі № 671/22/19 (провадження № 61-9511сво19) можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97174867>

2. Спори, що виникають із трудових правовідносин

2.1. Офіційні відомості Пенсійного фонду України щодо розміру заробітної плати за формою ОК-5 стосовно працівника підтверджують лише його страховий стаж та не можуть бути прийняті судом як належні докази щодо розміру заробітної плати та розміру заборгованості по ній

31 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до приватного підприємства «Пищевые технологии» (далі – ПП «Пищевые технологии») про стягнення заборгованості по заробітній платі.

Суд установив, що ОСОБА_1 до часу звернення до суду перебуває у трудових відносинах із ПП «Пищевые технологии», його переведено на посаду заступника директора підприємства у загальних питаннях. У відомостях про застраховану особу Пенсійного фонду України за формою ОК-5 стосовно позивача відображені страховальники застрахованої особи, зокрема дані про звітний місяць (чисельник: сума заробітку для нарахування пенсії (грн), знаменник, ліва частина: кількість днів стажу в місяці, права частина: позначка про сплату страхових внесків. ОСОБА_1 вважав, що інформація Пенсійного фонду України є достатньою для стягнення з відповідача заборгованості по заробітній платі, індексу інфляції та компенсації.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову ОСОБА_1 у зв'язку з тим, що доказів порушення строків виплати заробітної плати, розміру заробітної плати та її заборгованості за період з серпня 2013 року до червня 2018 року позивач не надав.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій з огляду на таке.

Системний аналіз статей 21, 94, 233 КЗпП України дає підстави дійти висновку про те, що захисту підлягають трудові права працівника у разі порушення їх роботодавцем.

За таких обставин з урахуванням положень статей 77, 81 ЦПК України саме працівник має належними та допустимими доказами довести факт порушення роботодавцем його трудових прав.

Для вирішення питання щодо заборгованості по заробітній платі позивачу необхідно довести розмір заробітної плати, яка встановлена за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

Суди, установивши, що позивачем не надано доказів на підтвердження позовних вимог про розмір заробітної плати та по її заборгованості за спірний період, унаслідок чого є непідтвердженим і розрахунок про стягнення заробітної плати з урахуванням індексу інфляції та компенсації у зв'язку з порушенням термінів її виплати, дійшли правильних висновків щодо відмови у позові за недоведеністю.

Копія довідки з індивідуальних відомостей про застраховану особу, видана управлінням Пенсійного фонду України, не підтверджує наявності заборгованості по заробітній платі та не визначає її розмір.

Таким чином, офіційні відомості Пенсійного фонду України щодо розміру заробітної плати за формою ОК-5 стосовно ОСОБА_1 підтверджують лише його страховий стаж за період з 2005 року до 2016 року та не можуть бути прийняті судом як належні докази щодо розміру заробітної плати та розміру заборгованості по ній за період з серпня 2013 року до червня 2018 року.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 травня 2021 року у справі № 242/3051/18 (провадження № 61-1021св19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97429020>

3. Спори, що виникають із сімейних правовідносин

3.1. Факт народження у платника аліментів дитини у іншому шлюбі, без належних та допустимих доказів погіршення його матеріального стану, не є безумовною підставою для зменшення розміру аліментів

28 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про зменшення розміру аліментів.

Суд установив, що ОСОБА_1 та ОСОБА_6 перебували у зареєстрованому шлюбі, від якого мають неповнолітню дитину ОСОБА_3. Після розірвання шлюбу ОСОБА_3 проживає разом із матір'ю і знаходиться на її утриманні, ОСОБА_1 сплачує аліменти. Крім того, на його утриманні перебуває дружина та малолітня дочка від іншого шлюбу.

Суд першої інстанції позов ОСОБА_1 задовольнив, мотивуючи його тим, що при видачі судового наказу про стягнення із ОСОБА_1 аліментів не було враховано зміни його сімейного стану та наявності інших осіб на його утриманні у зв'язку з реєстрацією іншого шлюбу із ОСОБА_4, в якому народилася дочка

ОСОБА_5, а також зміну його майнового стану та необхідність у коштах для забезпечення новоствореної сім'ї.

Апеляційний суд скасував рішення районного суду, відмовив у задоволенні позову, зазначивши, що позивач не підтвердив погіршення майнового стану, зокрема у зв'язку з народженням дитини від іншого шлюбу. Крім того, батьки не мають компенсувати зменшення розміру аліментів за рахунок збільшення утримання однієї дитини порівняно з іншою.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Розмір аліментів, визначений судовим рішенням або за домовленістю між батьками, суд може змінити за позовом платника або одержувача аліментів у зв'язку зі зміною матеріального чи сімейного стану, погіршення чи поліпшення здоров'я когось із них.

Враховуючи зміст статей 181,192 СК України, розмір аліментів, визначений рішенням суду, не вважається незмінним. Отже, у зв'язку із значним покращенням матеріального становища платника аліментів один із батьків дитини може подати до суду заяву про збільшення розміру аліментів. Значне погіршення матеріального становища платника аліментів може бути підставою для його вимоги про зменшення розміру аліментів.

Звертаючись до суду з позовом про зміну (зменшення) розміру аліментів, позивач посилався на те, що у нього змінився сімейний і матеріальний стан, оскільки від іншого шлюбу з ОСОБА_4 має дочку ОСОБА_5, тому на його утриманні перебувають двоє малолітніх дітей.

Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що відповідно до судового наказу районного суду у справі № 715/1188/20 розмір аліментів відповідає вимогам сімейного законодавства, а його зменшення у зв'язку з тим, що позивач має на утриманні двох дітей, без доведення погіршення його майнового становища, не буде спрямовано на належне забезпечення дитини від шлюбу з ОСОБА_6 і суперечитиме її інтересам.

Таким чином, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для відмови у задоволенні позову ОСОБА_1, оскільки належними та допустимими доказами позивачем не підтверджено погіршення його майнового стану, а зміна його сімейного стану – народження другої дитини у іншому шлюбі, не є безумовною підставою для зменшення розміру аліментів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 травня 2021 року у справі № 715/2073/20 (провадження № 61-1031св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97352493>

4. Спори, що виникають із виконання чи невиконання договірних/недоговірних зобов'язань

4.1. Особа, яка має боргову розписку без зазначення в ній даних про позикодавця, вважається позикодавцем при відсутності належних і допустимих доказів, що спростовують зміст боргового документа, або наявності доказів неправомірного заволодіння ним. Наявність оригіналу боргової розписки у позикодавця свідчить, що зобов'язання за договором позики не виконане

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про стягнення боргу за договором позики.

Звертаючись до суду з позовом, позивач зазначала, що між нею та ОСОБА_2 було укладено договір позики, за умовами якого вона передала відповідачу у позику грошові кошти, які остання зобов'язалася повернути разом з процентами, що підтверджується письмовою розпискою. Оскільки ОСОБА_2 свої зобов'язання за договором позики не виконала, позивач просила суд стягнути з відповідача на її користь суму основного боргу, визначені договором позики проценти та три проценти річних відповідно до частини другої статті 625 ЦК України.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи рішення про часткове задоволення позову, апеляційний суд виходив із того, що між сторонами існують правовідносини, що виникли з договору позики, оскільки спірна розписка підтверджує факт передачі коштів у борг, доказів на спростування якого відповідач не надала. Зобов'язання повернути у визначений строк суму боргу, проценти, факт власноручного написання тексту розписки і її підписання відповідач не заперечувала, розписка знаходилася у позивача, а докази щодо неправомірного володіння нею не надала, що свідчить про отримання ОСОБА_2 коштів від ОСОБА_1 і про те, що борг не повернуто. Разом із цим, урахувавши положення частини другої статті 625 ЦК України, а також те, що сторони погодили розмір процентів за договором позики, апеляційний суд відмовив у задоволенні вимог про стягнення трьох процентів річних за прострочення сплати суми боргу.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Договір позики є двостороннім правочином, а також він є одностороннім договором, оскільки після укладення цього договору всі обов'язки за договором позики, зокрема повернення предмета позики несе позичальник, а позикодавець набуває за цим договором тільки права.

За своєю суттю розписка про отримання у борг грошових коштів є документом, який видається боржником кредитору за договором позики, підтверджуючи як його укладення, так і умови договору, а також засвідчуючи отримання боржником від кредитора певної грошової суми або речей.

Особа, яка має боргову розписку, в якій немає даних про позикодавця, вважається позикодавцем при відсутності належних і допустимих доказів, визначених частиною другою статті 76 ЦПК України, що спростовують зміст боргового документа, або є докази неправомірного заволодіння такою розпискою особою, яка нею володіє (рішення правоохоронних органів тощо).

Зазначене узгоджується зі змістом статті 545 ЦК України.

Апеляційний суд дійшов правильного висновку про наявність між сторонами правовідносин, які випливають із договору позики, оскільки наявна у позивача розписка підтверджує як факт укладення договору позики, так і факт отримання боржником від кредитора певної грошової суми. При цьому відповідач не заперечувала, що боргова розписка власноручно складена нею, а доказів того, що ОСОБА_1 неправомірно заволоділа цією розпискою до суду не надано.

Установивши, що зобов'язання ОСОБА_2 про повернення позивачу суми боргу підтверджуються наявною в останньої письмовою розпискою, умови якої щодо повернення коштів, отриманих у позику, позичальник не виконав, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про стягнення з відповідача на користь позивача суму боргу, обумовленої договором позики.

Доводи ОСОБА_2 про те, що спірна розписка, в якій не ідентифіковано ім'я позикодавця, може бути повторно використана для неправомірного стягнення з неї суми боргу безпідставні, оскільки спростовуються положеннями статті 545 ЦК України, відповідно до якої кредитор, прийнявши виконання зобов'язання, повинен на вимогу боржника видати йому розписку про одержання виконання частково або в повному обсязі. Якщо боржник видав кредиторowi борговий документ, кредитор, приймаючи виконання зобов'язання, повинен повернути його боржникові. У разі неможливості повернення боргового документа кредитор повинен вказати про це у розписці, яку він видає. Наявність боргового документа у боржника підтверджує виконання ним свого обов'язку. У разі відмови кредитора повернути борговий документ або видати розписку боржник має право затримати виконання зобов'язання. У цьому разі настає прострочення кредитора.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 128/891/20-ц (провадження № 61-4560св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97077647>

4.2. До обставин, які дозволяють кваліфікувати договори купівлі-продажу транспортних засобів як фродаторні, належать: момент вчинення договорів; контрагент, з яким боржник вчинив оспорювані договори; ціна; боржник, який діє очевидно недобросовісно та зловживає правами

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до товариства з обмеженою відповідальністю «Автобастіон» (далі – ТОВ «Автобастіон»), ОСОБА_2 про визнання договорів купівлі-продажу транспортних засобів недійсними.

Звертаючись до суду з позовом, ОСОБА_1 зазначав, що він постраждав у ДТП, і суд на його користь та на користь пасажирів автомобіля, яким він керував, стягнув майнову та моральну шкоду з підприємства, водій вантажівки якого визнаний винуватцем пригоди.

На день ухвалення рішення суду коштів на рахунку підприємства не було, а за деякий час до цього було продано належні йому дві вантажівки та причіп до них. ОСОБА_1 просив суд визнати недійсними договори купівлі-продажу транспортних засобів, оскільки майно було реалізовано з метою ухилення від виконання судового рішення.

Суд першої інстанції, рішення якого залишено без змін апеляційним судом, відмовив у задоволенні позову, оскільки на момент укладення оспорюваних договорів рішення про стягнення майнової шкоди з підприємства ще не існувало. Укладаючи договори, на переконання судів, підприємство реалізувало свої законні права власника транспортних засобів.

Верховний Суд скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалив нове рішення, яким задовольнив позовні вимоги з огляду на таке.

Дії учасників цивільних правовідносин мають бути добросовісними, тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою до інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

Приватно-правовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу або виконання судового рішення про стягнення боргу, що набрало законної сили.

Договором, що вчиняється на шкоду кредиторам (франдаторним договором), може бути як оплатний, так і безоплатний договір. Застосування конструкції франдаторності при оплатному цивільно-правовому договорі має певну специфіку, яка проявляється в обставинах, що дозволяють кваліфікувати оплатний договір як такий, що вчинений на шкоду кредитору. До таких обставин, зокрема, відносять: момент укладення договору; контрагента, з яким боржник вчиняє оспорюваний договір (наприклад, родич боржника, пасинок боржника, пов'язана чи афілійована юридична особа); ціна (ринкова/неринкова), наявність/відсутність оплати ціни контрагентом боржника).

У справі, що переглядалася, очевидно, що сторони договорів купівлі-продажу транспортних засобів «вживали право на зло», оскільки цивільно-правовий інструментарій (оспорювані договори) використовувався для недопущення звернення стягнення на майно боржника; встановлені судами обставини дозволяють зробити висновок, що оспорювані договори є франдаторними, тобто вчиненими на шкоду кредитору.

До обставин, які дають змогу кваліфікувати оспорювані договори як франдаторні, належать:

- 1) момент вчинення договорів (після відкриття провадження, відмови у забезпеченні позову і до першого судового засідання у справі про стягнення коштів);

2) контрагент, з яким боржник вчинив оспорювані договори (ТОВ «Автобастіон» вчинило договори з особою, яка була його учасником на момент вчинення);

3) ціна в оспорюваних договорах (сідловий тягач продано за 15 000, 00 грн; інший сідловий тягач – за 100 грн; причіп фургон – за 100 грн);

4) боржник (ТОВ «Автобастіон»), який відчужує транспортний засіб на користь свого учасника після пред'явлення до нього позову про стягнення заборгованості, діє очевидно недобросовісно та зловживає правами, оскільки вчинив оспорювані договори, які порушують майнові інтереси кредитора і спрямовані на недопущення звернення стягнення на майно боржника.

За таких обставин суди дійшли неправильних висновків про відмову в задоволенні позовних вимог ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 693/624/19 (провадження № 61-6420св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97103755>

4.3. Відповідальність туроператора настає у разі встановлення факту незабезпечення або несвоєчасного забезпечення туристів обумовленими договором послугами. У правовідносинах, пов'язаних з перевезеннями, туроператор виступає посередником між туристом та перевізником, а компенсаційні виплати за скасування рейсів можуть бути здійснені лише перевізником за наявності обставин, що зумовили зміни у розкладі перевезень

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1, яка діє в своїх інтересах та в інтересах малолітньої дитини ОСОБА_2, та ОСОБА_3 до ТОВ «Джоін Ап!» про визнання недійсним пункту договору, стягнення матеріальної компенсації та моральної шкоди.

Звертаючись до суду з позовом, ОСОБА_1 мотивувала його тим, що між нею та ФОП ОСОБА_4 (турагент), що діє від імені та за дорученням ТОВ «Джоін Ап!» (туроператор), укладено договір про надання туристичних послуг, за яким відповідач зобов'язався надати тур. У зв'язку зі скасуванням і зміною часу відправлення та прибуття літака до Анталії, неналежним наданням послуг трансферу позивачу і членам її сім'ї завдано майнову та моральну шкоду, яку просили стягнути з відповідача.

Суд першої інстанції задовольнив позов у зв'язку з тим, що ТОВ «Джоін Ап!» не у повному обсязі виконало взяті на себе зобов'язання згідно з договором про надання туристичних послуг, зокрема, не повідомило позивачів належно та завчасно про скасування рейсів, про зміни у часі відправлення рейсів в обох напрямках, у результаті чого позивачі зазнали суттєвих незручностей та змушені були скоротити заявлений у послугі час відпочинку.

Апеляційний суд скасував рішення районного суду в частині задоволення позову про визнання недійсним пункту 6.7 договору про надання туристичних послуг і в частині стягнення з ТОВ «Джоін Ап!» на користь позивачів грошових

компенсацій за скасування авіарейсів, відмовивши у позові в цих частинах; у решті рішення районного суду залишено без змін. При цьому суд апеляційної інстанції погодився з висновками суду першої інстанції про те, що належним суб'єктом туристичної діяльності, який зобов'язаний частково повернути позивачам сплачені кошти, є туроператор, тому правильно стягнув на їх користь грошові кошти за недоотримані туристичні послуги. У частині стягнення з відповідача грошової компенсації за скасування рейсів суд апеляційної інстанції зазначав, що відповідач не може бути віднесений до категорії перевізників та на нього не поширюються положення Повітряного кодексу України. Зазначені компенсаційні виплати можуть бути здійснені саме перевізником за наявності обставин, що зумовили зміни у розкладі перевезень. Не може бути визнаний недійсним пункт 6.7 договору про надання туристичних послуг, оскільки наявність цього пункту договору не перешкоджає споживачеві звертатися з позовами до туроператора у разі завдання споживачеві збитків внаслідок дій або бездіяльності чи невиконання умов договору його стороною – туроператором.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Відповідно до статті 910 ЦК України за договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир

зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення. Укладення договору перевезення пасажирів та багажу підтверджується видачею відповідно квитка та багажної квитанції, форми яких встановлюються відповідно до транспортних кодексів (статутів).

Отже, до обов'язків туроператора за договором на туристичне обслуговування входить забезпечення перевезення, а не здійснення самого перевезення. Тому відповідальність туроператора настає у разі встановлення факту незабезпечення або несвоєчасного забезпечення туристів обумовленими договором послугами. У правовідносинах, пов'язаних з перевезеннями, туроператор виступає посередником між туристом та перевізником.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що зазначені компенсаційні виплати за скасування рейсів можуть бути здійснені перевізником за наявності обставин, що зумовили зміни у розкладі перевезень, а відповідач у цій справі не має статусу перевізника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 335/6791/18 (провадження № 61-14735св19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97103774>

5. Спори, пов'язані із застосуванням Закону України «Про захист прав споживачів»

5.1. Дія норми частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» (щодо стягнення пені) не застосовується до правовідносин, що виникли у зв'язку зі сплатою членами кооперативу пайових внесків відповідно до договору та статуту кооперативу

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до обслуговуючого житлово-будівельного кооперативу «Набережний квартал - 3» (далі – ОК ЖБК «Набережний квартал - 3»), третя особа – Товариство з обмеженою відповідальністю «ХЛІБ-ПРОМ» (далі - ТОВ «ХЛІБ-ПРОМ») про визнання недійсними несправедливих пунктів договору та стягнення пені.

Звертаючись до суду з позовом, ОСОБА_1 зазначала, що між нею та ОК ЖБК «Набережний квартал - 3» укладено договір про сплату пайових внесків до ЖБК, відповідно до умов якого відповідач зобов'язувався побудувати та здати в експлуатацію будинок та передати його у власність позивача. Однак відповідач не виконав взяті на себе зобов'язання за договором, а саме не забезпечив здачу вчасно об'єкта будівництва в експлуатацію у строки, передбачені договором, тривалий час не інформував її про введення об'єкту будівництва в експлуатацію. Згідно з пунктом 6.3 цього договору у випадку порушення ЖБК терміну здачі об'єкта будівництва в експлуатацію, визначеного під пунктом 4.2.1. договору, понад один календарний місяць ЖБК сплачує учаснику штраф в розмірі 500,00 грн за кожен повний календарний місяць прострочення.

Оскільки пункт 6.3 договору суперечить частині п'ятій статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», такий пункт договору підлягає визнанню недійсним.

Суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову ОСОБА_1.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій з огляду на таке.

У частині п'ятій статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачено, що у разі коли виконавець не може виконати (прострочує виконання) роботу (надання послуги) згідно з договором, за кожний день (кожну годину, якщо тривалість виконання визначено у годинах) прострочення споживачеві сплачується пеня у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги), якщо інше не передбачено законодавством. У разі коли вартість роботи (послуги) не визначено, виконавець сплачує споживачеві неустойку в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення.

Таким чином, дія цієї статті поширюється на договори підряду та договори про надання послуг. Відповідно, прострочення зобов'язань, що виникли із договору

підряду або договору про надання послуг, зумовлює нарахування пені у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги) або в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення

Аналіз цих норм свідчить про те, що не є споживачем особа, яка оплачує пай на виконання договору про сплату пайових внесків та статуту кооперативу. Договір про сплату пайових внесків не є договором про надання послуг чи підряду.

За встановлених у справі обставин суди дійшли обґрунтованих висновків про неможливість застосування положень частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» до спірних правовідносин, оскільки сплачені ОСОБА_1 кошти є пайовим внеском, який сплачений членом кооперативу на виконання його обов'язків, передбачених статутом кооперативу, а не платою за отримані послуги чи товар.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 569/15105/19 (провадження № 61-11124св20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97103772>

5.2. Договір про послуги з будівництва житла, укладений між будівельною компанією (виробником) і споживачем (замовником будівництва), є змішаним, містить елементи також договору підряду, тому до спірних правовідносин підлягають застосуванню норми частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» щодо стягнення пені

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_1 до товариства з обмеженою відповідальністю «Будова-Захід» (далі – ТОВ «Будова-Захід») про розірвання договору, стягнення грошових коштів та нарахованої пені та за зустрічним позовом ТОВ «Будова-Захід» до ОСОБА_1 про розірвання договору.

Суд установив, що між ОСОБА_1 та ПП «ТФ «Будівельник» укладено договір, відповідно до умов якого підприємство прийняло позивача до участі у пайовому будівництві квартири. Пізніше між позивачем і ТОВ «Будова-Захід» укладено договір, відповідно до умов якого товариство зобов'язалося завершити будівництво цієї квартири. Відповідач своїх договірних зобов'язань не виконав, а готовність незавершеного будівництва квартири становила 3 %.

ПП «ТФ «Будівельник» звернулося до суду із зустрічними позовними вимогами до ОСОБА_1 про розірвання договору у зв'язку з істотними порушеннями умов цього договору, зокрема недотриманням графіка сплати платежів, передбаченого умовами договору.

Суд першої інстанції позов ОСОБА_1 про розірвання договору, стягнення грошових коштів задовольнив; у задоволенні зустрічного позову ТОВ «Будова-Захід» відмовив.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції в частині відмови у задоволенні позовних вимог про стягнення пені, зазначивши, що за формою

і змістом укладений між сторонами договір є угодою про послуги з будівництва житла. Вказаний договір є змішаним і містить в собі, зокрема, елементи договору підряду, тому до спірних правовідносин підлягають застосуванню положення Закону України «Про захист прав споживачів». Встановивши наявність підстав для розірвання договору у зв'язку із його невиконанням, вимоги ОСОБА_1 до ТОВ «Будова-Захід» про стягнення пені підлягають задоволенню.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Відповідно до положень частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» у разі коли виконавець не може виконати (прострочує виконання) роботу (надання послуги) згідно з договором, за кожний день (кожну годину, якщо тривалість виконання визначено у годинах) прострочення споживачеві сплачується пеня у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги), якщо інше не передбачено законодавством. У разі коли вартість роботи (послуги) не визначено, виконавець сплачує споживачеві неустойку в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення.

Установивши, що ОСОБА_1 виконав умови договору, повністю вніс обумовлену в договорі суму, а ТОВ «Будова-Захід» допустило істотне порушення умов договору і не забезпечило отримання позивачем завершеної будівництвом квартири, на час розгляду справи готовність об'єкта незавершеного будівництва становила 3 %, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що позивач вправі вимагати стягнення з відповідача пені у розмірі, встановленому частиною п'ятою статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», у межах річного строку позовної давності (частина друга статті 258 ЦК України). При цьому при розрахунку суми пені судом застосовано положення частини третьої статті 551 ЦК України.

Доводи касаційної скарги, що на спірні правовідносини не поширюються норми Закону України «Про захист прав споживачів», є необґрунтованими, оскільки у справі встановлено, що договір, який укладений між позивачем і ТОВ «Будова-Захід», був спрямований на продовження виконання домовленостей щодо будівництва квартири, які існували між ОСОБА_1 і ПП «ТФ «Будівельник». За змістом укладеного сторонами договору ТОВ «Будова-Захід» зобов'язалося завершити будівництво спірної квартири будівельною компанією (виробником).

За характером ці правовідносини подібні до передбачених положеннями статті 875 ЦК України (договір будівельного підряду), отже, з урахуванням установлених у цій справі обставин, суд апеляційної інстанції правильно виходив із того, що правовідносини між будівельною компанією (виробником) ТОВ «Будова-Захід», видом діяльності якого є будівництво житлових і нежитлових будівель, і позивачем як споживачем (замовником) необхідно кваліфікувати як угоду про послугу – будівництво житла.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 607/1569/19 (провадження № 61-5516св20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97076922>

6. Спори, що виникають із виконання судових рішень

6.1. Поділ подружжям іпотечного майна після звернення стягнення на таке майно не виключає заміну боржника (залучення іншого з подружжя, частка якого була виділена за рішенням суду) у виконавчому провадженні з виконання рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки

26 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за заявою приватного виконавця виконавчого округу Київської області про заміну у виконавчому провадженні сторони (боржника) з виконання рішення суду.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, задовольнив заяву приватного виконавця про заміну сторони у виконавчому провадженні (боржника), оскільки магазин і земельну ділянку, на які в судовому порядку звернено стягнення через невиконання умов договорів кредиту й іпотеки, суд згодом поділив між боржником і його дружиною як майно подружжя, по 1/2 його частині. При його поділі до дружини разом із правом власності на частину предмета іпотеки перейшли всі права і обов'язки іпотекодавця.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій з огляду на таке.

Процесуальний закон і закон, який регулює підстави, порядок та спосіб виконання судових рішень, не обмежують можливість заміни сторони виконавчого провадження залежно від загальних умов та порядку (стадій) здійснення виконавчого провадження, наприклад у зв'язку з ухваленням державним виконавцем рішення про початок примусового виконання рішення суду на підставі виконавчого документа.

Згідно зі статтею 55 ЦПК України у разі, зокрема, заміни кредитора чи боржника у зобов'язанні суд залучає до участі у справі правонаступника відповідної сторони на будь-якій стадії цивільного процесу. Усі дії, вчинені в цивільному процесі до вступу правонаступника, обов'язкові для нього так само, як вони були обов'язковими для особи, яку він замінив.

Відповідно, заміна сторони її правонаступником можлива також на стадії виконавчого провадження (стаття 442 ЦПК України, стаття 15 Закону України «Про виконавче провадження»).

У статті 23 Закону України «Про іпотеку» передбачено, що у разі переходу права власності на предмет іпотеки від іпотекодавця до іншої особи, у тому числі в порядку правонаступництва, іпотека є дійсною для набувача відповідного нерухомого майна, навіть у тому випадку, якщо до його відома не доведена інформація про обтяження майна іпотекою.

Особа, до якої перейшло право власності на предмет іпотеки, набуває статус іпотекодавця і має всі його права й несе всі його обов'язки за іпотечним договором в обсязі та на умовах, що існували до набуття ним права власності на предмет іпотеки.

Особливістю справи, що переглядалася, є те, що первісний боржник не вибуває з виконавчого провадження повністю, тому правонаступництво ґрунтується на частковій зміні суб'єктного складу учасників зобов'язання, коли попередній боржник існує одночасно з новим, але наслідками ухвалення рішення суду про визнання за відповідачем права власності на 1/2 частку у майні, що перебуває в іпотеці, є застосування інституту правонаступництва як базового цивілістичного інституту з відповідними правовими наслідками та особливостями виконавчого провадження, передбаченими Законом України «Про виконавче провадження».

Верховний Суд зазначав, що відсутність у чинному законодавстві України норми, яка прямо визначає правові наслідки поділу спільного сумісного майна подружжя для цілей матеріального іпотечного правовідношення та, відповідно, процесуального правовідношення, не має створювати перешкоди для захисту інтересів добросовісного кредитора / іпотекодержателя.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 травня 2021 року у справі № 381/979/15-ц (провадження № 61-16117св20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97285796>

6.2. Відсутність у виконавчому документі окремих відомостей про особу боржника не є безумовною підставою для повернення виконавчих документів без прийняття до виконання

29 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за скаргою ОСОБА_1 на дії державного виконавця Другого відділу Державної виконавчої служби у місті Хмельницькому Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (далі - Другий відділ ДВС у м. Хмельницькому) про повернення виконавчих документів без прийняття до виконання та зобов'язання відкрити виконавче провадження.

Суд установив, що рішенням суду першої інстанції ОСОБА_1 виділено в натурі з майна, що є у спільній частковій власності, приміщення житлового будинку та припинено право спільної часткової власності ОСОБА_1 на цей будинок. На це рішення, зокрема, в частині розподілу судових витрат видано виконавчі листи, які подані до виконавчої служби. Проте державний виконавець надіслав стягувачу повідомлення про повернення виконавчих листів без прийняття до виконання, оскільки у цих виконавчих листах не зазначено дату народження боржника та його реєстраційний номер облікової картки платника податків.

Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою апеляційного суду, скаргу задоволено частково: визнано неправомірними дії державного виконавця Другого відділу ДВС у м. Хмельницькому із повернення стягувачу ОСОБА_1 без прийняття до виконання виконавчих листів та зобов'язано Другий відділ ДВС у м. Хмельницькому вирішити питання про прийняття до виконання виконавчих листів, виданих судом першої інстанції.

Верховний Суд залишив без змін судові рішення з огляду на таке.

Відповідно до вимог частини першої статті 4 Закону України «Про виконавче провадження» у виконавчому документі зазначаються: назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка його видала; дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ; повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та, за наявності, по батькові (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або адреса місця проживання чи перебування (для фізичних осіб), дата народження боржника-фізичної особи; ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань стягувача та боржника (для юридичних осіб - за наявності); реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) боржника (для фізичних осіб - платників податків); резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень; дата набрання рішенням законної сили (крім рішень, що підлягають негайному виконанню); строк пред'явлення рішення до виконання.

У виконавчому документі можуть зазначатися інші дані (якщо вони відомі суду чи іншому органу (посадовій особі), що видав виконавчий документ), які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення, зокрема місце роботи боржника-фізичної особи, місцезнаходження майна боржника, реквізити рахунків стягувача і боржника, номери їх засобів зв'язку та адреси електронної пошти.

Згідно з пунктом 3 частини третьої статті 18 Закону України «Про виконавче провадження» виконавцю під час здійснення виконавчого провадження надано право з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну.

Водночас відсутність у виконавчому документі відомостей про дату народження боржника та ідентифікаційного номера не є підставою для повернення державним виконавцем виконавчого документа без прийняття до виконання.

Задовольняючи частково скаргу ОСОБА_1, суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, обґрунтовано виходив із того, що відсутність у виконавчих листах окремих відомостей про особу боржника не є безумовною підставою для повернення виконавчих документів та дійшов правильного висновку, що дії державного виконавця Другого відділу ДВС у м. Хмельницькому щодо винесення повідомлення про повернення виконавчих документів стягувачу без прийняття до виконання у зв'язку із відсутністю у них відомостей про дату

народження боржника та ідентифікаційний номер, порушують права стягувача та є такими, що не відповідають вимогам закону.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 квітня 2021 року у справі № 686/3941/19 (провадження № 61-13029св20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96669073>

7. Питання процесуального права

7.1. Дія пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України (щодо залишення позову без розгляду) не поширюється на випадок неявки позивача у підготовче засідання

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Центр факторингових послуг» (далі - ТОВ «Фінансова компанія «Центр факторингових послуг»), приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу, третя особа – реєстраційна служба Головного управління юстиції у м. Києві (далі – реєстраційна служба ГУЮ у м. Києві), про визнання протиправним та скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, зобов'язання внести записи до державного реєстру речових прав.

Суд першої інстанції залишив позовну заяву без розгляду, посилаючись на положення пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України, оскільки ОСОБА_1 двічі не з'явилася в судові засідання без поважних причин, заяви про розгляд справи за її відсутності не подала, а неявка позивача перешкоджала вирішенню спору по суті.

Апеляційний суд скасував цю ухвалу й передав справу до суду першої інстанції для продовження її розгляду, зазначивши, що позивач повторно не з'явилася в підготовче, а не в судове засідання.

Верховний Суд залишив без змін постанову апеляційного суду з огляду на таке.

Відповідно до частини першої статті 200 ЦПК України у підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті.

Згідно з частинами першою, другою статті 211 ЦПК України розгляд справи відбувається в судовому засіданні. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи.

За змістом пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився в судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи.

Верховний Суд наголосив, що при застосуванні тієї чи іншої норми процесуального права суд повинен виходити із комплексного та ґрунтовного аналізу норм права загалом.

Цивільним процесуальним законом чітко розмежовано підготовче провадження із проведенням підготовчого засідання, його особливості, строки проведення (глава 3 розділу III «Позовне провадження») та розгляд справи по суті із проведенням судового засідання (глава 6 вказаного розділу).

Стаття 223 ЦПК України, яка, зокрема, передбачає, що у разі повторної неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору, стосується розгляду справи по суті, у зв'язку з чим дія цієї статті не поширюється на випадок неявки позивача у підготовче засідання.

З урахуванням зазначених норм права суд апеляційної інстанції, встановивши, що закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті не відбулося, тобто розгляд справи перебував на стадії підготовчого процесу, дійшов обґрунтованого висновку про відсутність підстав для застосування пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України у спірних правовідносинах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 752/21845/19 (провадження № 61-269бсв21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97103804>

7.2. Справа з вимогою немайнового характеру не може розглядатися апеляційним судом без повідомлення учасників справи – в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами

26 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом Акціонерного товариства комерційний банк «ПриватБанк» (далі – АТ КБ «ПриватБанк») до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором та за зустрічним позовом ОСОБА_1 до АТ КБ «ПриватБанк» про визнання кредитного договору недійсним.

Суд установив, що між сторонами укладено кредитний договір. У зв'язку з тим, що ОСОБА_1 своїх обов'язків із виконання умов договору не виконувала, утворилась заборгованість.

ОСОБА_1 звернулася до суду із зустрічним позовом, стверджуючи, що анкету-заяву про приєднання до Умов і Правил надання банківських послуг вона не підписувала і підпис, який знаходиться у заяві, вчинений не нею.

Суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову АТ КБ «ПриватБанк» та задовольнив зустрічний позов ОСОБА_1.

Верховний Суд скасував постанову апеляційного суду та передав справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції з огляду на таке.

Відкриваючи провадження у справі за позовом банку про стягнення боргу, суд першої інстанції призначив її розгляд у порядку спрощеного позовного провадження. Проте після пред'явлення зустрічного позову позичальника про визнання кредитного договору недійсним суд об'єднав позовні заяви в одне провадження та здійснив перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження (частина четверта статті 193 ЦПК України).

Відповідно до частини першої статті 368 ЦПК України справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цією главою.

Згідно із частиною третьою статті 368 ЦПК України розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 цього Кодексу.

Апеляційний суд відкрив провадження у справі та призначив її до розгляду в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи відповідно до частини першої статті 369 ЦПК України, яка встановлює, що апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

Ціна позову наявна виключно у позовах, в яких заявлені вимоги майнового характеру. У позовах немайнового характеру ціна позову не визначається.

У справі, що переглядалася, предметом позову є немайна вимога – про визнання кредитного договору недійсним.

Якщо ж у справі наявні вимоги немайнового характеру, то розгляд такої справи в суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

Апеляційний суд дійшов помилкового висновку про те, що справа в апеляційному порядку може бути розглянута без повідомлення учасників справи – у порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.

Зазначене позбавило АТ КБ «ПриватБанк» мати розумну можливість представляти свої інтереси як учасника справи за правилами, які передбачені процесуальним законодавством, зокрема в умовах відкритого та публічного судового розгляду. Це, у свою чергу, перешкодило стороні належним чином користуватися передбаченими статтею 43 ЦПК України процесуальними правами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 травня 2021 року у справі № 391/35/19 (провадження № 61-7814св20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97315476>

7.3. Боржник під час примусового виконання судового рішення не може пред'являти позов про зняття арешту з майна, оскільки має право на оскарження дій державного виконавця в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України. Якщо суд помилково прийняв позов до розгляду, під час судового розгляду він має закрити провадження у справі з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 255 ЦПК України

24 травня 2021 року Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом ОСОБА_1 до Соснівського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Черкаській області (далі – ВДВС) про зняття арешту.

Суд установив, що на виконанні державного виконавця ВДВС знаходилося виконавче провадження з виконання рішення суду про стягнення з ОСОБА_1 на користь ОСОБА_2 аліментів на утримання неповнолітнього сина ОСОБА_4. У зв'язку з утворенням заборгованості за аліментами державний виконавець ВДВС прийняв постанову, якою на нерухоме майно позивача, зокрема квартиру, наклав арешт.

Суд першої інстанції закрити провадження у справі, мотивуючи своє рішення тим, що ОСОБА_1 є боржником у виконавчому провадженні, для нього встановлений інший порядок захисту порушеного права – шляхом звернення до суду зі скаргою, а не у порядку позовного провадження.

Апеляційний суд залишив без змін ухвалу районного суду, зазначивши, що ОСОБА_1 є стороною виконавчого провадження, спірне питання регулюється спеціальними нормами права, встановленими у розділі VII ЦПК України «Судовий контроль за виконанням судових рішень».

Верховний Суд залишив без змін судові рішення з огляду на таке.

Під час виконання судових рішень сторони виконавчого провадження мають право оскаржити рішення, дії або бездіяльність органів державної виконавчої служби, їх посадових осіб, виконавців чи приватних виконавців у порядку судового контролю, оскільки виконання судового рішення є завершальною стадією судового розгляду.

Відповідно до частини першої статті 59 Закону України «Про виконавче провадження» особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту.

При цьому в порядку цивільного судочинства захист майнових прав здійснюється у позовному провадженні, а також у спосіб оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби.

Спори про право цивільне, пов'язані з належністю майна, на яке накладено арешт, відповідно до статті 19 ЦПК України розглядаються в порядку цивільного судочинства у позовному провадженні, якщо однією зі сторін відповідного спору

є фізична особа, крім випадків, коли розгляд таких справ відбувається за правилами іншого судочинства.

Так, відповідно до статті 447 ЦПК України сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права чи свободи.

У разі якщо опис та арешт майна проводився державним виконавцем, скарга сторони виконавчого провадження розглядається в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України. Інші особи, які є власниками (володільцями) майна і які вважають, що майно, на яке накладено арешт, належить їм, а не боржникові, можуть звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту, що передбачено Законом України «Про виконавче провадження».

Установивши, що позивач є боржником у виконавчому провадженні, суди дійшли обґрунтованих висновків про те, що він не може пред'являти позов про зняття арешту з майна, оскільки законом у цьому випадку передбачений інший спосіб судового захисту, зокрема, оскарження боржником рішення, дій, бездіяльності державного виконавця в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України.

За таких обставин висновки судів першої та апеляційної інстанцій про закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України є обґрунтованими, оскільки арешт накладено на майно ОСОБА_1, який є боржником у виконавчому провадженні, з метою забезпечення виконання рішення суду, тому він не може бути позивачем у справі і така справа не підлягає розгляду в позовному провадженні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 травня 2021 року у справі № 712/12136/18 (провадження № 61-4726сво19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97352458>

7.4. Виписки за банківськими картковими рахунками можуть бути належними доказами заборгованості за кредитними договорами

25 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження справу за позовом Публічного акціонерного товариства «ОТП Банк» (далі – ПАТ «ОТП Банк», банк) до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Суд установив, що між банком і ОСОБА_1 укладено кредитний договір, за умовами якого останній отримав кредит зі сплатою відсотків за користування кредитними коштами в порядку та розмірах, установлених кредитним договором. Позичальник належним чином не виконував взяті на себе зобов'язання за кредитним договором, у зв'язку з чим утворилась заборгованість.

Суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, задовольнив позов ПАТ «ОТП Банк» про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій з огляду на таке.

Ухвалюючи рішення у справі, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, правильно керувався тим, що згідно з наявними у справі доказами станом на час розгляду справи в суді зобов'язання за кредитним договором відповідачем належним чином не виконані.

Належними доказами, які підтверджують наявність заборгованості за укладеним кредитним договором та її розміру, є первинні документи, оформлені відповідно до статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».

Згідно із зазначеною нормою закону підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі.

Пунктом 5.6 Положення про організацію операційної діяльності в банках України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18 червня 2003 року № 254 (у редакції, чинній на час звернення до суду з позовною заявою), виписки з особових рахунків клієнтів є підтвердженням виконаних за день операцій і призначаються для видачі або відсилання клієнту.

Такого ж змісту норма міститься у пункті 62 Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 04 липня 2018 року № 75 (у редакції, чинній на час вирішення справи судами першої та апеляційної інстанцій).

Аналіз зазначених норм дає підстави для висновку, що банківські виписки з рахунків позичальника є належними та допустимими доказами у справі, що підтверджують рух коштів на конкретному банківському рахунку, вміщують записи про операції, здійснені протягом операційного дня, та є підтвердженням виконаних за день операцій. Тобто виписки за картковими рахунками можуть бути належними доказами заборгованості за кредитними договорами.

Таким чином, надані банком виписки за картковими рахунками позичальника підтверджують обставини видачі кредиту та його розміру, а також заборгованість за кредитом, розмір якої відображено у детальному розрахунку та не спростовано будь-яким контррозрахунком відповідача.

Суд установив, що позивач свої зобов'язання за кредитним договором виконав, надав відповідачу кредит в обумовленій сумі, що підтверджується випискою з особового рахунку відповідача, тому дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для задоволення позовних до позичальника про стягнення заборгованості за тілом кредиту та відсотками.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 травня 2021 року у справі № 554/4300/16-ц (провадження № 61-3689св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97134797>

7.5. Факт проживання особи в іншій країні та заборона в'їзду на територію України сам по собі не свідчить про наявність об'єктивних, непереборних перешкод для звернення до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, оскільки таке звернення можливе через інші засоби зв'язку або участь у справі особи, уповноваженої діяти від її імені

19 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу за клопотанням Товариства з обмеженою відповідальністю «Лада-Траст» (далі – ТОВ «Лада-Траст») про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, зацікавлена особа – Товариство з обмеженою відповідальністю «Полонський щебеневи кар'єр» (далі – ТОВ «Полонський щебеневи кар'єр»).

Суд установив, що рішенням Арбітражного суду м. Москви у справі № А40-106595/15-100-862 стягнуто з ТОВ «Полонський щебеневи кар'єр» на користь ТОВ «Лада-Транст» суму боргу; рішення набрало законної сили.

На виконання зазначеного рішення арбітражний суд видав виконавчий лист; крім того, суд задовольнив заяву ТОВ «Лада-Траст» про поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання. Відповідач участі у розгляді цієї заяви не брав і відомості про його завчасне повідомлення про час та місце судового розгляду у матеріалах відсутні.

Суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, відмовив у задоволенні клопотання ТОВ «Лада-Траст» про поновлення строку звернення до суду з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду м. Москви у справі № А40-106595/15-100-862 і відмовив у задоволенні цього клопотання.

Верховний Суд залишив без змін судові рішення з огляду на таке.

Законом України від 10 листопада 1994 року № 240/94-ВР ратифікована Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року, яка передбачає зобов'язання визнавати і виконувати Україною рішення, винесені на територіях держав - учасниць Конвенції, зокрема Російської Федерації.

Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років з дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки (стаття 463 ЦПК України).

Відповідно до частини першої статті 464 ЦПК України питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника.

Суд установив, що рішення Арбітражного суду м. Москви від 25 лютого 2016 року у справі № А40-106595/15-100-862 набрало законної сили 25 березня 2016 року, до суду із клопотанням про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України вказаного рішення іноземного суду стягувач звернувся

лише 31 серпня 2020 року, тобто із пропуском встановленого трирічного строку пред'явлення рішення іноземного суду до виконання.

Відмовляючи у задоволенні клопотання про поновлення строку для пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й суд апеляційної інстанції, обґрунтовано виходив із того, що відсутні підстави для задоволення такого клопотання, оскільки заявником не надано доказів, що свідчать про поважність причини пропуску процесуального строку.

Верховний Суд зауважив, що пропуск процесуального строку – це юридичний факт, який настає внаслідок бездіяльності уповноваженої особи в момент настання (або закінчення) цього строку з поважних причин чи з причин, що не можуть бути визнані поважними, що породжує відповідні правові наслідки. Факт проживання генерального директора ТОВ «Лада-Транст» ОСОБА_1 у Російській Федерації та заборона в'їзду на територію України на визначений строк самі по собі не свідчать про наявність об'єктивних, непереборних перешкод для звернення до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, оскільки проживання ОСОБА_1 на території іншої держави не позбавляло його можливості особисто подати вказане клопотання іншими засобами зв'язку або брати участь у справі через іншу особу, уповноважену діяти від його імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) або через представника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 681/1130/20-ц-(провадження № 61-4742св21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97077305>

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2021 року / упоряд. правове управління (IV) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду/ Відпов. за вип.: суддя КЦС ВС, секретар Пленуму ВС, к.ю.н, доцент Д.Д. Луспеник/ Київ, 2021. стор. 29

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourua

 @supremecourt_ua